

ріально-технічну базу вишів та поламати усталені стереотипи, породжені добою сталінізму.

Список використаних джерел

1. Юренко Я. Молоді педагоги // Радянська освіта. – 1 серпня 1947. – № 31. – С. 1.
2. Білий О., Скороход Ю., Калмановський Б. Нове поповнення педагогів // Радянська освіта. – 20 червня 1947. – № 25. – С. 2.
3. В Колегії Міністерства освіти УРСР // Радянська освіта. – 7 березня 1947. – № 10. – С. 4.
4. Гідно зустріти молодих учителів // Радянська освіта. – 20 червня 1947. – № 25. – С. 1.
5. Зайцев Я. Молодим педагогам – гідну зустріч // Радянська освіта. – 23 квітня 1948. – № 17. – С. 4.
6. Похиленко О. Чи так треба ставитись до молодих учителів? // Радянська освіта. – 28 травня 1948. – № 22. – С. 4.
7. Коба М. Поліпшити підготовку вчителів у Полтавському педінституті // Радянська освіта. – 9 липня 1948. – № 29. – С. 4.
8. Прийом у педвузи – важлива державна справа // Радянська освіта. – 1 серпня 1947. – № 31. – С. 1.
9. Черепньов І. Поліпшити практичну підготовку студентів у педвузах // Радянська освіта. – 15 липня 1950. – № 28. – С. 4.
10. Республіканська нарада працівників вищої школи // Радянська освіта. – 28 березня 1946. – № 17. – С. 1.
11. Руткевич М. Про викладання фізики в учительських інститутах // Радянська освіта. – 8 лютого 1946. – № 3. – С. 3.

References

1. Yurenko Y. Molodi pedahohy // Radyans'ka osvita (Soviet education). – August 1, 1947. – № 31. – S. 1.
2. Bilyy O., Skorokhod Y., Kalmanovs'kyu B. Nove popovnennya pedahohiv // Radyans'ka osvita. – June 20, 1947. – № 25. – S. 2.
3. V Kolehii Ministerstva osvity URSR // Radyans'ka osvita. – March 7, 1947. – № 10. – S. 4.
4. Hidno zustrity molodykh uchyteliv // Radyans'ka osvita. – June 20, 1947. – № 25. – S. 1.
5. Zaytsev Y. Molodym pedahoham – hidnu zustrich // Radyans'ka osvita. – April 23, 1948. – № 17. – S. 4.
6. Pokhylenko O. Chy tak treba stavytys' do molodykh uchyteliv? // Radyans'ka osvita. – May 28, 1948. – № 22. – S. 4.
7. Koba M. Polipshyty pidhotovku vchyteliv u Poltavs'komu pedinstytuti // Radyans'ka osvita. – July 9, 1948. – № 29. – S. 4.
8. Pryyom u pedvuzy – vazhlyva derzhavna sprava // Radyans'ka osvita. – August 1, 1947. – № 31. – S. 1.
9. Cherepn'ov I. Polipshyty praktychnu pidhotovku studentiv u pedvuzakh // Radyans'ka osvita. – July 15, 1950. – № 28. – S. 4.
10. Respublikans'ka narada pratsivnykiv vyshchoi shkoly // Radyans'ka osvita. – March 28, 1946. – № 17. – S. 1.
11. Rutkevych M. Pro vykladannya fizyky v uchytel's'kykh instytutakh // Radyans'ka osvita. – February 8, 1946. – № 3. – S. 3.

Lukyanenko O. V., Ph.D. in History, Senior lecturer of cultural studies and methods of teaching of cultural subjects sub-department in V. G. Korolenko Poltava National Pedagogical University (Ukraine, Poltava), lukyaneneko.ov@gmail.com

“We won't regret the life itself”: Postwar distribution of pedagogical institute graduates in the Ukrainian Soviet Socialist Republic

The article aims to clarify the specific distribution of graduates of pedagogical institutes of the Ukrainian Soviet Socialist Republic in the post-war period (1945–1952 yrs.). The application of the content analysis method of educational periodicals allowed ascertaining the degree of educators' interest in youth employment. The process of “engraftment” of former students on the new places was made using the method of social construction. The method of the reconstruction of everyday life allowed reproducing material living conditions of young teachers at the place of public distribution. Assessment of the situation of young teachers, as well as the attitude of their mentors to work on the assignment was made on the basis of participant observation as a part of everyday life history methods. The study revealed a high degree of indoctrination process of distribution of teachers in rural areas. Typical for the post-war Ukraine were facts of low theoretical and practical training for students' working in schools.

Keywords: Pedagogical Institute, distribution, students, everyday life, training of teachers, post-war Ukraine.

Лукьяненко А. В., кандидат исторических наук, старший преподаватель кафедры культурологии и методики преподавания культурологических дисциплин, Полтавский национальный педагогический университет им. В. Г. Короленко (Украина, Полтава), lukyaneneko.ov@gmail.com

“Не пожалеем и самой жизни”: послевоенное распределение выпускников пединституты УССР

Статья призвана выяснить специфику распределения выпускников педагогических институтов УССР в послевоенный период (1945–1952 гг.) Применение метода контент-анализа педагогической периодики позволило выяснить степень заинтересованности педагогов проблемой трудоустройства молодежи. Процесс приживления бывших студентов на местах стало возможно воспроизвести благодаря применению метода социального конструирования. Метод реконструкции повседневности позволил воспроизвести материально-бытовые условия жизни юных учителей по месту государственного распределения. Оценка положения молодых учителей, так же как и отношение их наставников к системе работы по направлению, позволило воспроизвести материально-бытовые условия жизни юных учителей по месту государственного распределения. В ходе исследования выявлено высокую степень заидеологизированности процесса распределения педагогов в сельские регионы. Характерным явлением для послевоенной Украины были факты низкой теоретической и практической подготовки студентов для работы в школе.

Ключевые слова: педагогический институт, распределение, студенты, повседневности, подготовка учителей, послевоенная Украина.

* * *

УДК 94(477):342.4

Гузь Н. Г.

аспірантка історичного факультету, Київський національний університет ім. Тараса Шевченка (Україна, Київ), NataGuz@i.ua

ПОЛІТИЧНА ТА СОЦІАЛЬНО-ЕКОНОМІЧНА СИТУАЦІЯ В УКРАЇНІ НАПЕРЕДОНІ ВСТУПУ ДО РАДИ ЄВРОПИ (1992–1996 РР.)

Мета роботи полягає в дослідженні політичних та соціально-економічних умов, у яких перебувала Україна напередоні вступу до Ради Європи. Аналізується проблема ролі європейського чинника у становленні української державності в 1992–1996 роках. Методами дослідження є принципи об'єктивності та історизму, методи аналізу і синтезу, а також історико-порівняльний та історико-системний методи. Було з'ясовано, що у досліджуваній період Україна перебувала в складній соціально-економічній та політичній ситуації. Проте держава рухалася шляхом демократизації та приєднання до світового співтовариства. Важливу роль в цьому відіграли бажання політичного керівництва повернути країну до світової спільноти, і допомога Рада Європи.

Ключові слова: Україна, передумови, Рада Європи, Венеціанська комісія.

Одним із основних факторів, які впливають на розвиток будь-якої держави є міжнародне співробітництво. Не є винятком і Україна, одним з важливих напрямків діяльності якої є співробітництво з міжнародними організаціями. Особливу увагу Україна приділяє Раді Європи, вступ до якої засвідчив про шлях демократизації суспільства та послідовність у проведенні реформ, спрямованих на захист прав людини. Саме тому актуальним є вивчення особливостей суспільно-економічного та політичного розвитку України напередоні її вступу до Ради Європи, а також співпраці нашої держави з цією європейською організацією.

Попри наявність низки змістовних фахових розробок, присвячених дослідженню державотворчого та конституційного процесу, в Україні й досі нема наукових праць, що стосувались би вивченню впливу європейського чинника на новітнє державотворення та конституційний процес у тому числі. Пізнавальний аспект дослідження зростає у зв'язку з необхідністю розширення уявлення стосовно ролі Ради Європи та її дорадчого органу – Венеціанської комісії – в створенні Основного Закону. Для кращого розуміння даної тематики в роботі використовуються офіційні висновки Венеціан-

ської комісії, що були видані у 2010 році в збірнику “Проблеми розвитку конституційного законодавства України. Збірник висновків Європейської комісії “За демократію через право” (Венеціанської комісії)”. У дослідженні також була використана така література, як колективна монографія “Проблеми та перспективи української реформації” за загальною редакцією М. Ф. Головатого та Г. В. Щокіна, яка вийшла в 2001 році; праця “Україна і Росія в історичній ретроспективі: Нариси в 3 т.”, яка побачила світ у 2004 році; монографія Павла-Роберта Магочія “Україна: історія її земель та народів”, яка була перекладена українською мовою в 2012 році. Були також використані статті М. Михальченка “Лімітроф Європи: випадковість чи доля України”, А. Л. Федорової “Венеціанська комісія та Україна: правові аспекти співпраці”, Г. Касьянова “Держава розколота на бюрократів і населення”, Є. Я. Мендуся “Вплив Рішень Венеціанської комісії на модернізацію Конституції України”.

Мета роботи полягає в дослідженні на основі історичного аналізу, існуючих джерел соціально-економічних та політичних передумов співпраці України з Радою Європи, а також ролі європейського чинника в державотворчому, зокрема конституційному, процесах в Україні в 1992–1996 роках.

Якщо проаналізувати історичні події ХХ століття, то перехід до демократії пережили багато країн: Португалія – падіння салазарівської диктатури, Іспанія й Греція – крах фашистських режимів. Із середини 80-х років свій шлях до демократії визначили азійські країни – Філіппіни, Південна Корея, Тайвань, Таїланд. У 80–90-х роках процеси демократизації розпочалися в Центральній та Східній Європі. Попри світове падіння цін на енергоносії, Чорнобильську катастрофу та землетрус у Спітаку, які призвели до величезних дір у бюджеті радянських республік, вони заявили про себе як про нові демократії. З набуттям Україною статусу незалежної держави, демократизація також була проголошена як стратегія подальшого розвитку [1, с. 137].

За географічним розташуванням Україна займає простір між Європою та Росією. Вона має свої власні інтереси в Центральній Азії, на Близькому Сході та в Азійсько-Тихоокеанському регіоні. Вакуум, що утворився в Центральній Європі внаслідок краху СРСР та усієї системи “соціалістичного табору”, започаткував процес переорієнтації країн регіону на Захід, що виявилось, зокрема, у їх прагненні увійти в НАТО та Євросоюз [2]. Розташована в південно-східній частині Європи Україна, будучи важливою ланкою системи трансрегіонального співробітництва в євразійському просторі, обрала також європейський шлях розвитку. В кінці ХХ століття в геополітиці почало домінувати глобальне мислення: панування над усім євразійським континентом – центральна основа для глобальної першості [3, с. 196]. Саме тому Європа після змін у геополітичній ситуації наприкінці 80-х – на початку 90-х років ХХ століття була зацікавлена в Україні, з допомогою якої можна було розширити сфери впливу. Для залучення новоутворених держав до роботи у Парламентській Асамблеї Ради Європи (ПАРЄ) було запроваджено статус “спеціально запрошеного гостя”, розроблено певні програми допомоги (“Демосфен”, “Феміда”, “ЛЮДЕ” та інші) для надання технічної, експертної, консу-

льтативної допомоги у проведенні правових реформ. Все це вимагало досить значного часу. Втім, відповідні держави, у тому числі й Україна, потребуючи негайного реформування своїх правових систем, закріплення євроінтеграційних векторів зовнішньополітичного розвитку, відходу від радянської тоталітарної системи, подавали заявки на вступ до Ради Європи та звертались до неї за правовою допомогою [4, с. 129].

Саме в цей час – у першій половині 1990-х років – в Україні спостерігалася безпрецедентна активність суспільства. Цей період провідні сучасні українські вчені називають найбільш демократичним в історії України [5]. Даний час ознаменувався Всеукраїнським референдумом щодо демократії 1991 року. Аби перебудова суспільства була успішною, все населення – від колгоспника до промислового робітника, керівника підприємства та партійного функціонера – має бути втягненим у цей процес і відчувати, що він або вона відіграє важливу роль в успіху перебудови [6, с. 659]. Підтвердженням цієї думки було те, що в референдумі 1991 року взяло участь більше 84% (або 31 891 742 чол.) виборців, які, подолавши страх, гучно і сміливо заявили про бажання відродити державність. Процес виходу України з Радянського Союзу був, по суті, мирним, і в ньому, за іронією долі, стара комуністична еліта брала участь поряд із значними верствами населення [6, с. 667].

На початку 1990-х років Верховна Рада України, де раніше переважали комуністи, була в авангарді процесу творення правової та адміністративної бази для новонародженої держави. Після того, як комуністи зникли з політичної арени, як єдиний виборчий блок, робота парламенту дещо полегшилася. Проте варто зазначити, що значна частина членів Комуністичної партії лишилася у Верховній Раді, здійснивши вдалі рокировки на політичній шахівниці України і приєднавшись до інших політичних сил. Деякі політики дійсно прониклися національною ідеєю і адаптувалися до національно-орієнтованих настроїв суспільства. Так, Леоніда Макаровича Кравчука було обрано новим Головою Верховної Ради, а згодом і Президентом України.

В період з 1991 по 1993 роки ключовою темою політичних дебатів була форма правління та державного устрою країни. Досить цікавим з цього приводу було інтерв’ю Івана Плюща “Голосу України” від 19 березня 1991 року, де політик сказав: “Мене інколи за кордоном запитують, яка у вас буде конституція – французька чи американська. Я кажу – українська. Але мені здається, що найбільш відпрацьована форма – американська. Там Президент – глава держави, але це не заважає існувати в авторитеті і повазі конгресу. А у нас стереотип закладений ще від Івана Грозного. Ми так навчені – або диктатура, або анархія. Нашим же завданням є створення представницьких органів, які були б противагою можливій диктатурі” [7, с. 3]. Слушну думку у своєму інтерв’ю “Голосу України” висловив і Леонід Кравчук: “Майбутнє України – це змішана республіка, назовемо її так. Україна завжди була ближче до демократичної республіки, аніж до президентської...Інакше кажучи, парламент повинен мати достатньо сил і противаг, аби не допустити розвитку держави в авторитарному напрямі. До речі, певен: не можна пов’язувати президентську республіку з особою президента. Припустимо, зараз президент – демократ, а хто прийде йому на зміну? Де-

мokratії потрібні тверді гарантії” [8, с. 6]. Вже з цих двох інтерв'ю, можна помітити, як розвивалася думка політиків щодо державного устрою. Так, в 1991 році політична більшість схилилася до президентської форми правління, а вже в 1993 році – до парламентсько-президентської.

Характерним для цього періоду був і початок визнання України урядами країн світу. Першою була Польща, а вже до кінця грудня 1992 року Україна була визнана 11 країнами світу.

Варто зазначити, що 14 липня 1992 року Україна заявила про своє бажання приєднатися до Ради Європи, а вже 16 вересня Верховна Рада України отримала статус “спеціально запрошеного гостя” в ПАРЄ, що дало змогу депутатам парламенту України брати участь в роботі цієї європейської організації.

Щодо соціально-економічної ситуації, то варто зазначити, що перша половина 1990-х років характеризувались насамперед загостренням в Україні економічної та соціальної ситуації.

Восени 1991 року парламент України розглянув “Основні напрями економічної політики в умовах незалежності”, які передбачали перебудову господарства України. Уряд В. Фокіна з початку 1992 року ввів до обігу купоно-карбованець і розпочав “шокову терапію”. Така політика поглибила кризу, сприяла падінню виробництва і спричинила зростання цін, що призвело до зниження рівня життя більшості населення.

Вже на весні 1992 року Верховна Рада України прийняла “Основи національної економічної політики України”. Розпочалося роздержавлення і приватизація, структурна перебудова і модернізація промисловості. Поряд з цим Україна залишалася в СНД, хоча й виходила з рублевого простору. Відбувалася поступова переорієнтація зовнішньої торгівлі на західні ринки. Ця програма стала для України своєрідною перепусткою до Міжнародного валютного фонду, до якого держава була прийнята у квітні 1992 року.

У 1993 році передбачалося провести заходи, спрямовані на фінансову стабілізацію. Проте національний дохід у 1993 році порівняно з 1992 року скоротився на 15%, а зарплата – майже на половину. Дефіцит державного бюджету у 1993 році був відображенням тієї ситуації, в якій опинилася країна: до розподільно-адміністративної системи управління економіки України повернутися вже не могла, а ринкові принципи управління лише починали формуватися [9, с. 1].

У квітні 1993 року Леонід Кучма проаналізував економічну ситуацію в Україні і заявив: “...абсолютна залежність від Росії стає визначальною для розвитку української економіки. Ми імпортуємо інфляцію” [10, с. 6].

На президентських виборах 1994 року перемогу здобув Леонід Кучма, який виступив з програмою виведення економіки з кризи. Проте, як виявилось, було важко втілити в життя. Щоб наочніше подати динаміку показників бюджету, а отже й змін в економіці, варто порівняти бюджети на 1994 та 1995 роки. Так, наприклад, частка запланованих витрат на обслуговування зовнішнього боргу в загальних бюджетних витратах становила в 1994 році 1,5%, а в 1995 – сягнула вже 16,6%. З цього видно, що в бюджеті на 1995 рік плановані витрати на обслуговування зовнішнього боргу перевищували передбачувані витрати на “народне господарство” (13%) і

сумарні витрати на “соціальний захист населення” (4%), соціально-культурну сферу (8,8%) і науку (1,9%). Економіка України в першій половині 1990-х років поволі переходила в “режим обслуговування зовнішнього боргу” [11, с. 5].

Суспільство не могло не відреагувати на складну економічну ситуацію в державі. Так, ще 3 червня 1992 року біля Верховної Ради України був проведений мітинг з вимогою відставки уряду В. Фокіна. Цього ж дня народні депутати спробували внести до порядку денного сесії питання про довіру главі уряду В. Фокіну, проте “за” проголосували лише 154 депутати [12, с. 100].

Наступними про себе заявили студенти, які 7 жовтня 1992 року на Майдані Незалежності оголосили голодування. Серед їх вимог були: негайний вихід України з СНД, прийняття закону про вибори на партійній основі та створення уряду народної довіри. Проте, сподівання на швидкі реформи нового уряду не справдилися. Декрети Кабінету Міністрів Леоніда Кучми, які “вишкікалися” під керівництвом віце-прем'єра Віктора Пинзеника, змінювали законодавчу базу, викликаючи невдоволення не тільки “червоних директорів”, а й “нових українців” – бізнесменів, клас яких лише зароджувався [12, с. 31]. Україні “допомогла” ще й Росія, яка, різко піднявши ціни на енергоносії, швидко розкручувала інфляційну спіраль.

Невдовзі розпочався страйк шахтарів, який переріс у довготривалу акцію протесту. Він тривав з 7 по 20 червня 1993 року і на ньому звучали не тільки економічні, але й політичні вимоги, а саме – проведення референдуму про довіру Президентові і Верховній Раді.

Ще одним яскравим епізодом цього періоду став конфлікт навколо Чорноморського флоту колишнього Радянського Союзу. Окремі батальйони морської піхоти склали присягу на вірність незалежній Україні у час, коли росіяни намагалися зберегти за собою право на флот і всіма методами перешкоджали українцям. Про це свідчить наказ першого заступника Головкама російського ВМФ І. Капітанця: “Щодо офіцерів, мічманів, прапорщиків, що створюють нездорову ситуацію в військових колективах, схильних до зради Вітчизні і прийняття присяги на вірність Україні, застосовувати суворі міри впливу аж до звільнення з займаної посади і служби” [13]. Українці ж виявили стійкість і не зрадили своїх принципів. Адже військові, заручені підтримкою широких мас, трималися своєї позиції аж до 10 червня 1994 року, коли сторони досягли прийнятної для всіх угоди про поділ флоту. Цей епізод став ще одним підтвердженням активності суспільства та його єдності.

Загострення економічної та суспільно-політичної кризи спричинило гальмування розвитку демократії і конституційного процесу в Україні.

Відомо, що Конституція є основою будь-якої держави і джерелом загальнообов'язкових норм і правил поведінки людей у суспільстві. Саме ці норми і правила віддзеркалюють політичні відносини, які зумовлюються інтересами різних груп суспільства, але переважно – політикоформуючих. Зважаючи на те, що інтереси в суспільстві 1990-х років були протилежними, то, відповідно, і правова свідомість мала досить суперечливий характер. Проте всі усвідомлювали важливість побудови демократичної, по-справжньому розвинутої держави.

Засобом “швидкого реагування” та “швидкої невідкладної допомоги” щодо надання рекомендацій за проектами конституційних реформ для України, як і для інших пострадянських країн, стала Європейська комісія “За демократію через право” [14, с. 128]. Варто зазначити, що співпраця України з цим консультативним органом Ради Європи розпочалася ще в 1992 році. Зважаючи на те, що для стимуляції активності й прогресу в суспільстві необхідною умовою є формування закону, який мав би владу, став би опікуном мас і міг би забезпечити їм необхідний захист і порядок [15, с. 172], то перші кроки України на шляху до демократії починалися саме з розробки нової Конституції. І тому варто нагадати, що ще 24 жовтня 1990 року Верховна Рада, прийнявши Постанову “Про комісію по розробці нової Конституції”, затвердила склад першої Конституційної комісії під проводом Голови Верховної Ради УРСР Л. М. Кравчука, а згодом і І. С. Плюща, яка діяла до листопада 1994 року. Венеціанська комісія тоді надала власні рекомендації законодавцям щодо міцних засад Основного Закону та прийняття стабільних принципів, що стосувалися прав людини і незалежності судової влади [16, с. 678].

Саме Венеціанською комісією було проведено правову експертизу проектів окремих статей нової Конституції України. Перші офіційні документи, підготовлені Венеціанською комісією щодо України, почали з’являтися влітку 1995 року, коли в державі був підписаний Конституційний договір між Верховною Радою та Президентом України. З цього приводу Венеціанська комісія підготувала свій висновок, в якому зазначалося, що “в Україні спостерігається значний розвиток конституційної думки, але водночас є нагальна потреба узгодження положення про права людини з міжнародними стандартами, вдосконалення норм щодо незалежності судової системи та повноважень прокурорів” [17, с. 19].

Вже восени 1995 року Україна приєдналась до Конвенцій Ради Європи у сфері боротьби зі злочинністю. Ще одним кроком на шляху до набуття Україною членства в Раді Європи було відкриття в Києві 15 вересня 1995 року Центру інформації та документації Ради Європи.

26 вересня 1995 року Парламентська Асамблея Ради Європи ухвалила позитивний висновок щодо заявки України на вступ до Ради Європи [18]. На підставі винесеного 26 вересня 1995 року ПА РС висновку Комітет міністрів Ради Європи одностайно ухвалив резолюцію про запрошення України стати 37-м членом організації і приєднатися до її Статуту, а вже 31 жовтня 1995 року Верховна Рада України ухвалила Закон України про приєднання до Статуту Ради Європи. 9 листопада 1995 року відбулась урочиста церемонія вступу України до Ради Європи, набувши членства в якій Україна взяла на себе низку зобов’язань у сфері реформування чинного законодавства. При цьому Рада Європи висловила готовність надавати всебічну експертну допомогу.

Таким чином, у першій половині 90-х років ХХ століття Україна перебувала в складній соціально-економічній та політичній ситуації. Надважливими в таких умовах були пошук та розробка зовнішньополітичних та економічних стратегій. Україна обрала європейський шлях розвитку і прагнула рухатися шляхом демо-

кратизації та приєднання до світового та європейського співтовариства. Важливу роль в цьому відіграли бажання політичного керівництва повернути країну до світової спільноти, а також допомога Рада Європи, членом якої стала Україна.

Список використаних джерел

1. Бабкіна О. В. Україна: У пошуках стратегії демократичного розвитку / Проблеми та перспективи української реформи: [кол. моногр.] / Г. В. Щокін, М. Ф. Головатий та ін. ; [за заг. ред. М. Ф. Головатого, Г. В. Щокіна]. – К. : МАУП, 2001. – 248 с.
2. Парохонський Б. Україна в Центральній Європі // Громадянське суспільство. – № 12. – листопад 2001 р. – Режим доступу : <http://www.ucipr.kiev.ua>
3. Україна і Росія в історичній ретроспективі : нариси в 3 т. – К., 2004. – Т. 3: Новітній український державотворчий процес. – Режим доступу : <http://buklib.net/books/27659/>
4. Михальченко М. Лімітроф Європи: випадковість чи доля України // Людина і політика. – 2000. – № 4.
5. Касьянов Г. Держава розколота на бюрократів і населення // Українська правда. – 24.08.2013. – Режим доступу : <http://www.istpravda.com.ua/articles/2013/08/24/135086/>
6. Магочій П.-Р. Україна: історія її земель та народів [Текст] / Павло-Роберт Магочій ; пер. з англ. : Е. Гийдель, С. Грачова, Н. Кушко, О. Сидорчук ; карти П.-Р. Магочій ; покажчики Л. Ільченко ; наук. ред. С. Біленький ; ред. укр. вид. Л. Ільченко ; відп. ред. В. Падак. – Ужгород : Вид-во В. Падака, 2012.
7. Інтерв’ю Івана Плюща Голос України – Газета Верховної Ради Української РСР. 1991 рік, 19 березня. – К., 1991. – № 53. – 8 с.
8. Кравчук Л. Нашій державі потрібна демократія, а демократії – тверді гарантії // Голос України – Газета Верховної Ради України. 1993 рік, 13 квітня. – К., 1993. – № 68 (568). – 16 с.
9. Економіка вимагає... політичних рішень // Голос України, 7 квітня 1993 р. – К., 1993. – № 64 (564). – 16 с.
10. Кучма Л. Життя вимагає повноцінного спеціального режиму управління. Жорсткий аналіз ситуації // Голос України, 13 квітня 1993 р. – № 68(568). – 16 с.
11. Рожков С. Метаморфози бюджету–95: далі буде // Голос України, 5 вересня 1995 р. – № 170(1170). – 16 с.
12. Головков А. Ф., Королюк В. О., Лавренюк С. І., Шевчук Ю. В. Еволюція влади. – К. : ВАН “Видавництво “Київська правда”, 2005. – 208 с.
13. Данілов А. Український флот: біля джерел відродження. – К. : Видавництво імені Олени Теліги, 2000. – 600 с.; іл. – Режим доступу : <http://ukrlife.org/main/uacrim/daniloff.htm>
14. Федорова А. Л. Венеціанська комісія та Україна: правові аспекти співпраці // Право України: юрид. журнал : наук.-практ. фахове видання, спецвипуск ; Конституційний Суд України. – К., 2011. – № 7. – С. 128–138.
15. Проспер Буассонад. От нашествия варваров до эпохи Возрождения. Жизнь и труд в средневековой Европе / пер. с англ. И. А. Петровской. – М. : ЗАО Издательство Центрполиграф, 2010. – 383 с.
16. Jowwel Jeffrey. The Venice Commission – Disseminating Democracy through Law, Public Law, 2001.
17. Проблеми розвитку конституційного законодавства України: збірник висновків Європейської комісії “За демократію через право” (Венеціанської комісії) : пер. з англ. – К. : Парламентське вид-во, 2010. – 498 с.
18. Висновок N 190 (1995) Парламентської Асамблеї Ради Європи щодо заявки України на вступ до Ради Європи. Страсбург, 26 вересня 1995 року. – Режим доступу : http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/994_590

References

1. Babkina O. V. Ukrayina: U poshukah strategiyi demokratichnogo rozvitku / Problemi ta perspektivi ukrayinskoyi reformatsiyi : [kol. monogr.] / G. V. SchokIn, M. F. Golovatyiy ta in. ; [Za zag. red. M. F. Golovotogo, G. V. SchokIna]. – K. : MAUP, 2001. – 248 s.
2. Parahonskiy B. Ukrayina v Tsentralniy Evropi // Gromadyanske suspilstvo. – № 12. – listopad 2001 r. – Rezhim dostupu : <http://www.ucipr.kiev.ua>
3. Ukrayina i Rosiya v istorichniy retrospektivi : Narisi v 3 t. – K., 2004. – T. 3: Novitniy ukrayinskiy derzhavotvorchiy protses. – Rezhim dostupu : <http://buklib.net/books/27659/>

4. Mihalchenko M. Limitrof Evropi: vipadkovIst chi dolya Ukraini // Lyudina i politika. – 2000. – № 4.

5. Kasyanov G. Derzhava rozkolota na byurokratV I naselennya // Ukrayinska pravda. – 24.08.2013. – Rezhim dostupu : <http://www.istpravda.com.ua/articles/2013/08/24/135086/>

6. Magochly P.-R. Ukrayina: Istoriya yiyi zemel ta narodiv [Tekst] / Pavlo-Robert Magochiy ; per. z angl. : E. Giydell, S. Grachova, N. Kushko, O. Sidorchuk ; karti P.-R. Magochly ; pokazhchiki L. Ichenko ; nauk. red. S. Bilenkiy ; red. ukr.vid. L. Ichenko ; vidp. red. V. Padyak. – Uzhgorod : Vid-vo V. Padyaka, 2012.

7. Interv'y u Ivana Plyuscha Golos Ukraini – Gazeta Verhovnoyi Radi Ukrayinskoyi RSR. 1991rIk, 19 bereznya. – K., 1991. – № 53. – 8 s.

8. Kravchuk L. Nashiy derzhavi potrebna demokratiya, a demokratiyi – tverdi garantiyi // Golos Ukraini – Gazeta Verhovnoyi Radi Ukraini. 1993rik, 13 kvitnya. – K., 1993. – № 68(568). – 16 s.

9. Ekonomika vimagae... politichnih rishen // Golos Ukraini, 7 kvitnya 1993 r. – K., 1993. – № 64(564). – 16 s.

10. Kuchma L. Zhittya vimagae povnotsinnogo spetsialnogo rezhimu upravlinny. Zhorstkiy analiz situatsiyi // Golos Ukraini, 13 kvitnya 1993 r. – № 68(568). – 16 s.

11. Rozhkov S. Metamorfozi byudzhetu–95: dall bude // Golos Ukraini, 5 veresnya 1995 r. – № 170(1170). – 16 s.

12. Golovkov A. F., Korolyuk V. O., Lavrenyuk S. I., Shevchuk Yu. V. Evolyutsiya vladi. – K.: VAT “Vidavnitstvo “Kiyivska pravda”, 2005. – 208 s.

13. Danilov A. Ukrayinsky flot: bilya dzherel vidrodzhennya. – K.: Vidavnitstvo imeni Oleni Teligi, 2000. – 600 s.; il. – Rezhim dostupu : <http://ukrlife.org/main/uacrim/daniloff.htm>

14. Fedorova A. L. Venetslanska komisiya ta Ukrayina: pravovi aspekti spivpratsi // Pravo Ukraini: yurid. zhurnal: nauk–prakt. fahove vidannya, spetsvipusk ; Konstitutsiyniy Sud Ukraini. – K., 2011. – № 7. – S. 128–138.

15. Prosper Buassonad. Ot nashestviya varvarov do epohi Vozrozhdeniya. Zhizn i trud v srednevekovoy Evropi / Per. s angl. I. A. Petrovskoy. – M.: ZAO Izdatelstvo Tsentrpoligraf, 2010. – 383 s.

16. Jowwel Jeffrey. The Venice Commission – Disseminating Democracy through Law, Public Law, 2001.

17. Problemi rozvitku konstitutsiynogo zakonodavstva Ukraini: zbirnik visnovkiv Evropeyskoyi komisiyi “Za demokratiyu cherez pravo” (Venetslanskoyi komisiyi): Per. z angl. – K.: Parlamentske vid-vo, 2010. – 498 s.

18. Visnovok N 190(1995)Parlamentskoyi Asambleyi Radi Evropi schodo zayavki Ukraini na vstup do Radi Evropi. Strasburg, 26 veresnya 1995 roku. – Rezhim dostupu : http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/994_590

Guz N. G., the postgraduate student of History Faculty of Kyiv National Taras Shevchenko University (Ukraine, Kiev), NataGuz@i.ua

The political and socio-economic situation in Ukraine on the eve of joining the Council of Europe (1992–1996 years)

The aim of the work is to study the political, social and economic conditions that were on the eve of joining the Council of Europe in Ukraine and to analyze the problem of the role of the European factor in the formation of Ukrainian statehood in 1992–1996. Research methods are the principles of objectivity and historicism, methods of analysis and synthesis, historical-comparative and historical-systematic methods. This research found that Ukraine was in a difficult socio-economic and political situation in this period. However, the state moved to democratization and towards the accession to the international community. Important role in this way played the desire of the political leadership to return the country to the international community, and help of the Council of Europe.

Keywords: Ukraine, preconditions, the Council of Europe, Venice Commission.

Гуз Н. Г., аспирантка исторического факультета, Киевский национальный университет им. Тараса Шевченко (Украина, Киев), NataGuz@i.ua

Политическая и социально-экономическая ситуация в Украине накануне вступления в Совет Европы (1992–1996 гг.)

Цель работы состоит в исследовании политических и социально-экономических условий, в которых находилась Украина накануне вступления в Совет Европы. Анализируется проблема роли европейского фактора в становлении украинской государственности в 1992–1996 годах. Методами исследования являются принципы объективности и историзма, методы анализа и синтеза, а также историко-сравнительный и историко-системный методы. Было выяснено, что в исследуемый период Украина находилась в сложной социально-экономической и политической ситуации. Однако государство двигалось по пути демократизации и присоединения к мировому сообществу. Важную роль в этом сыграли желание политического руководства вернуть страну к мировому сообществу, и помощь Совет Европы.

Ключевые слова: Украина, предпосылки, Совет Европы, Венецианская комиссия.

* * *

УДК 94(477)96

Николаєць К. М.

доктор історичних наук, професор кафедри економічної теорії та конкурентної політики, Київський національний торговельно-економічний університет (Україна, Київ), nikolaets_katya@ukr.net

ЖИТЛОВЕ БУДІВНИЦТВО В УКРАЇНІ У 90-Х РОКАХ ХХ СТ.

Визначено основні фактори, що впливали на розвиток житлового будівництва в Україні впродовж 90-х років ХХ ст. Автором проаналізовано причини зменшення обсягів будівництва житла та характер реформування сфери житлової політики держави. Висвітлено діяльність політичних інститутів у справі здійснення житлової політики.

Ключові слова: економічні реформи, податки, держава, демографічна ситуація, економічна криза, житлова політика, будівельні організації, урбанізація.

Відновлення Української державності поставило на порядок денний формування житлової політики держави, метою якої стало як забезпечення населення якісним житлом, так і використання житлового будівництва у якості засобу активізації суміжних галузей виробництва. Теоретичні та прикладні аспекти формування житлової політики досліджено в наукових працях вчених і практиків: А. М. Асаула, А. Ф. Гойка, Н. Ю. Горlach, О. А. Гриценко, В. В. Гришка, С. А. Давимуки, В. В. Дурицького, О. А. Карлової, Т. М. Качали, О. М. Коваленка, В. І. Кравченка, Л. Г. Левіта, А. А. Лукьянченка, Ю. М. Манцевича, В. О. Онищенко, Г. І. Онищука, В. І. Павлова, К. В. Паливоди, В. А. Поляченка, В. І. Срібного, С. Т. Сташевського та інших вчених. Оцінюванню стану окремих складових житлової політики регіонів присвячені праці П. Т. Бубенка, З. В. Герасимчук, В. П. Дубішева, О. В. Кухленка, В. І. Пили, П. С. Рогожина, В. І. Торкатюка, Л. М. Шутенка.

В Україні на початку 90-х років ХХ ст. забезпечення населення житлом залишалось проблемою, вирішення якої в умовах наростання кризових явищ у економіці вимагало комплексних заходів із залученням значних інвестицій та здійсненням виваженої державної політики у сфері спорудження житла. Поступове скорочення обсягів забезпечення населення житлом за рахунок держави вимагало формування сприятливого клімату для інвестицій населення у будівельний бізнес. Впродовж 90-х років ХХ ст. саме будівельний бізнес став використовуватися у тому числі й для формування додаткового попиту на житло за рахунок створення широкої пропозиції на ринку первинної нерухомості. Крім того, здійснювалися заходи по газифікації населених пунктів, спорудження водогонів та систем каналізації, а також благоустрою як окремих помешкань, так і певних регіонів. У великих містах відзначалося будівництво нових мікрорайонів, які склалися виключно із новобудов. 90-і роки ХХ ст. позначилися масовою приватизацією житлових приміщень, особливо у міських поселеннях.

За період 1990–1994 рр. житловий фонд зріс з 922094 тис. м² до 964326 тис. м² [12, с. 284]. У 1995 р. розміри житлового фонду зросли до 978,3 млн. м², з